

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**
International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23.
23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS: CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS:
CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS

KONFERENCIAKÖTET
CONFERENCE PROCEEDINGS

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED PAPERS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla – RESPERGER Richárd – SZÉLES Zsuzsanna – TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2024

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

HUNGARIAN
SCIENCE
FESTIVAL

A konferencia támogatói / Sponsors of the Conference:

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. RESPERGER Richárd,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Prof. Dr. BÁRTFAI Zoltán, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
Bazsóné Dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. DIÓSSI Katalin, Dr. habil. JANKÓ Ferenc,
Dr. KERESZTES Gábor, Dr. habil. KOLOSZÁR László, Dr. KÓPHÁZI Andrea,
Prof. Dr. KULCSÁR László, Dr. MÉSZÁROS Katalin, Dr. NEDELKA Erzsébet,
Dr. NÉMETH Nikoletta, Dr. NÉMETH Patrícia, Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla,
Dr. PALANCSA Attila, Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc, Dr. RESPERGER Richárd,
Dr. habil. SZABÓ Zoltán, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István, Pappné Dr. VANCSÓ Judit

ISBN 978-963-334-499-6 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-499-6](https://doi.org/10.35511/978-963-334-499-6)

Creative Commons license: CC BY-NC-SA 4.0 DEED

Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

A konferencia elnöke: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

Tudományos Bizottság:

- elnök: Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK)
- társelnök: Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, igazgató (SOE LKK)
- tagok: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), rektor (SOE)
- Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK)
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM)
- Dr. habil. BARANYI Aranka PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. POGÁTSA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. SZABÓ Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK)
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (EUBA FIR)

Szervező Bizottság:

- elnök: Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK)
- tagok: Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (EUBA FIR)
- Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- PAPPNÉ Dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- titkár: NEMÉNY Dorka Virág kutatási asszisztens (SOE LKK)

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education in Sopron Foundation

Conference Chairperson: Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

Chair: Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK)

Co-Chair: Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director (SOE LKK)

Members: Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector (SOE)

Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK)

Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM)

Dr. habil. Aranka BARANYI PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Zoltán SZABÓ PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK)

Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (EUBA FIR)

Organizing Committee:

Chair: Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK)

Members: Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (EUBA FIR)

Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Secretary: Dorka Virág NEMÉNY Research Assistant (SOE LKK)

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

Plenáris szekció

Plenary Session

How to Make European Integration Fair and Sustainable? <i>István P. SZÉKELY</i>	13
---	----

1. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment, körforgásos gazdaság Session 1: Sustainable Economy and Management, Circular Economy

A zöld ellátási láncok aktuális kérdései - Kritikai szakirodalmi összefoglalás <i>PIRICZ Noémi</i>	27
--	----

Well-being - kulcs a fenntartható működéshez <i>KÓPHÁZI Andrea – KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	36
--	----

Szervezeti kultúra és fenntarthatóság <i>KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	48
--	----

Az új mexikói kvótakereskedelmi rendszer és erdészeti vonatkozásai <i>KIRÁLY Éva – BOROVICS Attila</i>	61
--	----

A designesztétika gazdasági megközelítésének lehetőségei <i>REMÉNYI Andrea – ZALAVÁRI József</i>	76
--	----

A körforgásos üzleti modellek a vállalati gyakorlatokban <i>KRIZA Máté</i>	98
--	----

2. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben Session 2: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Társadalmi kihívások a divatipari fogyasztás terén <i>VIZI Noémi</i>	119
--	-----

Klímaszorongás jelenléte az X, Y és Z generáció életében <i>SZEBERÉNYI András</i>	128
---	-----

Közelségi torzítás – a home office egyik kihívása <i>IONESCU Astrid</i>	147
---	-----

Megérti-e a választ, ha megkérdezi kezelőorvosát, gyógyszerészét? Az egészségműveltség mérésének aktuális kérdései Magyarországon <i>PORZSOLT Péter</i>	154
---	-----

A digitális egészségügyi ellátás, mint innováció mérési lehetőségei <i>KOVÁCS Erika</i>	168
---	-----

3. szekció: Fenntartható pénzügyek és számvitel
Session 3: Sustainable Finance and Accounting

A közösségi költségvetési számvitel koncepciója és dilemmái <i>SISA Krisztina A. – SIKLÓSI Ágnes – VERESS Attila – DENICH Ervin</i>	181
Az iszlám banki számvitel digitalizációjának elméleti és filozófiai megközelítése <i>CSEH Balázs</i>	193
A vállalkozások csődkockázatának és a kötvénymínősítések együttmozgása <i>SZÁNTÓ Tünde Katalin</i>	202
A globális minimumadó következményei és megvalósíthatósága a multinacionális vállalatok számára <i>MATTIASSICH Enikő – SZÓKA Károly</i>	211

4. szekció: Fenntartható turizmus és marketing
Session 4: Sustainable Tourism and Marketing

A fenntartható turizmus: valóság vagy átverés? <i>PALANCSA Attila</i>	221
Metamarketing: fenntartható innovációk a valós és virtuális lehetőségek imperatív szimbiózisa mentén <i>REMÉNYI Andrea</i>	237
A fennmaradás és fenntarthatóság aspektusainak vizsgálata a szálláshely-szolgáltatással foglalkozó KKV-szektorban rendkívüli helyzetek idején <i>VARGYAS Daniella – KERESZTES Gábor</i>	261
Tudatosság és fenntarthatóság a nyaralás alatt is <i>MÉSZÁROS Katalin – HOSCHEK Mónika – Németh Nikoletta</i>	270
A soproni egyetemisták külföldi tervei <i>OBÁDOVICS Csilla – RUFF Tamás</i>	283
Country Branding of the Hashemite Kingdom of Jordan <i>Mohammad Hani KHLEFAT</i>	295
Community-Based Tourism in Southeast Asia <i>Thi Thuy Sinh TRAN – Nikoletta NÉMETH – Md. Sadrul Islam SARKER – Yuan ZHANG – NHAT ANH NGUYEN</i>	309

5. szekció: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development
Session 5: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development

Stakeholder Engagement in the Development of the Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI) and of the International Sustainability Standards Board (ISSB)

Alina ALEXENKO 329

The IFRS and the Financial Accounting System in Algeria: A Literature Review

Asma MECHTA – Zsuzsanna SZÉLES – Ágnes SIKLÓSI 342

Potential Effects of Industry 4.0 Technologies on Environmental Sustainability - A Systematic Literature Review

Mohamed EL MERROUN 351

The Use of Geothermal Energy for Sustainable Development and Economic Prosperity

Nadjat KOUKI – Andrea VITYI 365

6. szekció: Sustainability Transformation and Circular Economy
Session 6: Sustainability Transformation and Circular Economy

A fenntarthatóság, a társadalmi szerepvállalás és a felelős vállalatirányítás szabályozásának szerepe a vállalati innovációban

BARTÓK István János 381

Circular Economy Research Trends in the Textile and Apparel Industry: A Bibliometric Analysis

Md. Sadrul Islam SARKER – Thi Thuy Sinh TRAN – István János BARTÓK 389

The Historical Evolution of Employee Idea Management: A Comprehensive Review

Viktória ANGYAL 405

7. szekció: Sustainable Economy and Management
Session 7: Sustainable Economy and Management

Bewältigungsstrategien eines nachhaltigen Managements von Organisationen innerhalb einer VUCA-Umwelt: Eine systematische Literaturrecherche

Mike WEISS 421

Influences of Autonomous Vehicles on Sustainability: A Systematic Literature Review

Phillipp NOLL – Zoltán SZABÓ 436

Trends in Sustainable Leadership

Roland SEESE – Katalin DIÓSSI 452

Recruiting for Resilience: An Economic Approach to Mitigate Candidate Ghosting

Laureana Anna Erika TEICHERT 460

Führung auf Distanz - Herausforderungen für Führungskräfte durch die Nutzung von Home-Office

Norbert KLEIN 473

A Generative AI and Neural Network Approach to Sustainable Digital Transformation: A Focus on Medical and Marketing Sectors

Alexander Maximilian RÖSER – Cedric BARTELT 483

Allgemeine Alterswahrnehmung bei StudentInnen in den österreichischen und ungarischen Grenzregionen

Dorottya PAKAI – Csilla OBÁDOVICS 498

8. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben
Session 8: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Fenntartható olvasás a digitális korban

MOLNÁR Csilla 509

Okos és fenntartható városfejlesztés felelősségteljes digitális innovációval

GYULAI Tamás – NAGY Marianna 518

A coaching szerepe a vezetőfejlesztésben

KÓPHÁZI Andrea – Éva LÖWE 535

9. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment
Session 9: Sustainable Economy and Management

A szolgáltatók szerepe és felelőssége a desztinációk fenntartható turizmusának megteremtésében, illetve kialakításában: Szisztematikus irodalmi áttekintés

TEVELY Titanilla Virág – BEHRINGER Zsuzsanna 548

Bükkfürdő imázsának élménymarketing alapú vizsgálata

HORVÁTH Kornélia Zsanett 563

A public relations (PR) tevékenység határai és viszonya a marketinghez - Egy PR szakemberek körében végzett kvantitatív kutatás eredményei

KÁROLY Róbert – LUKÁCS Rita – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc 572

Márkázott superhősök: Hogyan formálják a különböző termék- és szolgáltatásmárkák Amerika kapitány és Vasember karakterét a Marvel filmekben?

PAPP-VÁRY Árpád Ferenc – RÖNKY Áron 591

Sztármárka-építés hosszú távon: Cristiano Ronaldo és CR7 márkájának megítélése – Egy kvalitatív kutatás tapasztalatai

KORIM Dorina – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc 609

10. szekció: Sustainable Economy and Management I.
Session 10: Sustainable Economy and Management I.

The Role of Mountain Tourism Activities and Facilities on Domestic Tourism Consumption in Tourism Destinations <i>Deborah KANGAI – Eliyas Ebrahim AMAN – Árpád Ferenc PAPP-VÁRY – Viktória SZENTE</i>	624
Sustainable Project Management <i>Attila LEGOZA</i>	633
The Effect of Sustainability Development Using the Example of Green Washing <i>Dijana VUKOVIĆ – Tanja UNTERSWEG</i>	641
Sustainable Strategies in Case of Start-Up Enterprises <i>Peter IMRICKO</i>	654
Sustainable Strategic Management at Multinational Companies <i>Peter IMRICKO</i>	663
The EU as a “Leadiator” in Climate Governance - a Successful Soft Power Instrument? An Analysis with a Focus on Sustainable Mobility <i>Sarah DIEHL</i>	674
Az irodater komfortjának vizsgálata a munkavállalók szempontjából – Út a jövő optimális irodája felé <i>GROZDICS Anett Tímea – BORSOS Ágnes</i>	684
Mögliche Auswirkungen von CSRD & ESRS auf die digitale Wirtschaft und der Fertigungsindustrie in Deutschland: aus der Perspektive der Industrieperformance und der nachhaltigen Entwicklung <i>Mohammad Reza ROBATIAN</i>	696

11. szekció: Sustainable Economy and Management II.
Session 11: Sustainable Economy and Management II.

Sustainability and Climate Protection in Hospitals - Green Hospitals in the Future in Germany <i>Patricia Carola MERTEN</i>	719
Territoriality in Climate Adaptation? Space Interpretations of Different Disciplines and Fields and their Potential Utilization in the Examination of Climate Adaptation’s Territorial Aspects <i>Attila SÜTŐ</i>	727
Sustainable Unity in the European Insurance Market: Calculating Personal Injury Claims (From Experience to Methodology) <i>Zsolt Szabolcs EKE</i>	745

12. szekció: Poszter szekció
Session 12: Poster Session

A dendromassza-hasznosítás, mint megújuló természeti erőforrás szerepe a fenntartható, körkörös gazdaságban <i>SZAKÁLOSNÉ MÁTYÁS Katalin</i>	755
Az I szektor karbonhatékonyágának vizsgálata Magyarországon <i>KOVÁCSNÉ SZÉKELY Ilona – MAGYAR Norbert – JAKUSCHNÉ KOCSIS Tímea</i>	761
A visegrádi országok egészségügyi reformjainak és intézkedéseinek összehasonlítása <i>VITÉZ-DURGULA Judit – SÓTONYI Tamás Péter</i>	766
A márkaépítés hatása a fogyasztói lojalításra a Magyar Telekom esetében <i>TAKÁTS Alexandra – SZÁSZ Zsombor Levente</i>	780
Examining the Impact of Certain Factors on the Delivery Time of a Manufacturing Firm Using Data Science Methods <i>Zsolt TÓTH – József GARAB</i>	800
Artificial Intelligence with an Economic Growth Perspective <i>Firat ŞAHİN</i>	809

A soproni egyetemisták külföldi tervei

Plans Abroad Among the Students of University of Sopron

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD

egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (*Professor, Head of Doctoral School*)

Soproni Egyetem, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
(*University of Sopron, István Széchenyi Economics and Management Doctoral School*)

obadovics.csilla@uni-sopron.hu

RUFF Tamás

PhD-hallgató (*PhD Student*)

Soproni Egyetem, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
(*University of Sopron, István Széchenyi Economics and Management Doctoral School*)

ruff.tamas@phd.uni-sopron.hu (levelező szerző / *Corresponding Author*)

Absztrakt

A nemzetközi vándorlás, mint demográfiai folyamat nagymértékben befolyásolja a társadalmak életét vagy egy földrajzi térség fenntarthatóságát. Kutatásunk során a Soproni Egyetem hallgatóinak jövőbeli külföldi terveit vizsgáltuk. Céljaink között szerepelt annak megismerése, hogy az egyetemisták mekkora hányada szeretne külföldre menni hosszabb-rövidebb időre és melyik országokat preferálják. Ezentúl a migrációt ösztönző, illetve gátló tényezők megismerése is fontos részét képezte kutatásunknak, valamint látni szeretnénk volna azt, hogy az egyetemistáknak milyen elképzeléseik vannak a külföldi életről. A kutatást a Soproni Egyetem hallgatóinak alapsokaságából vett nem reprezentatív mintán végeztük. Az adatgyűjtés során az adatok online alapú kérdőívek segítségével, önkitöltős módon kerültek felvételre 2023 novemberében. A hallgatók abszolút többsége foglalkozik azzal a gondolattal, hogy egy időre másik országba menjen tanulmányi vagy munkavállalási céllal, az egyes karok közül főleg az LKK hallgatóinak jövőképében van benne ez a lehetőség. A válaszadók közel egyötödének már konkrét tervei vannak ezzel kapcsolatban, és ugyanilyen arányban gondolkodnak azon, hogy végleges letelepedés céljából is elhagynák hazájukat. A mobilitást ösztönző tényezők közül ki kell emelni a jobb kereseti lehetőségeket és nyelvtanulást, míg a gátló tényezők közül a családi/párkapcsolati és baráti kapcsolatok a legerősebbek.

Kulcsszavak: migráció, egyetemisták, Sopron

JEL-kódok: F22, J61, O15

Abstract

International migration as a demographic process has a major impact on the life of a society or the sustainability of a geographical area. In our research, we examined the future plans of students at the University of Sopron abroad. Our aims were to find out what proportion of students would like to go abroad for a longer or shorter period of time and which countries they prefer. In addition, we also wanted to find out about the factors that encourage and discourage migration, and to see what students' perceptions of life abroad are. The research was carried out on a non-representative sample of the student population at the University of Sopron. Data was collected through online-based questionnaires, self-completion in November 2023. The absolute majority of students are considering moving to another country to study or work for a while, and this is a possibility that is particularly high on the agenda of students at the LKK faculty. Almost a fifth of respondents already have concrete plans to do so, and the same proportion are thinking of leaving their country of origin for permanent settlement. Among the factors that

encourage mobility, better earning opportunities and language learning should be highlighted, while family/couple relationships and friendships are the strongest barriers.

Keywords: migration, students, Sopron
JEL Codes: F22, J61, O15

1. Kutatási téma

A migrációval kapcsolatos kutatásoknak fontos szerepük van egy ország társadalmi és gazdasági folyamatainak megértése szempontjából, de gyakran meghatározzák a kisebb közösségek vagy földrajzi régiók fenntarthatóságát is. Megkülönböztethetünk belföldi és nemzetközi mobilitást, mindkettőnek fontos hatása van a fentebb említett szempontokra.

Nemzetközi vándorlás alatt azt értjük, ha valaki állandó vagy ideiglenes jelleggel átlépi az országhatárt, és rövid távon (egy évnél kevesebb időtartamra) vagy hosszú távon (egy évnél hosszabb időtartamra) külföldön tartózkodik (Obádovics, 2020). A vándorlásban résztvevőket csoportosíthatjuk különböző ismérvek alapján is, például az életkor, az iskolai végzettség, a vándorlás időtartama vagy térbelisége szerint. Ezeknek a csoportosításoknak köszönhetően különféle migrációról beszélhetünk, például ifjúsági migrációról, női migrációról vagy időskori migrációról (Fassmann & Musil, 2013).

A fiatalok elvándorlásának vizsgálata azért fontos téma, mert munkaerőpiaci szempontból, demográfiai szempontból és egy adott térség fenntarthatósága miatt sem mindegy, hogy hányan mennek külföldre, mennyi időt töltenek ott, illetve milyen célból valósítják meg ezt a térbeli mozgást. Ennek jelentőségét felismerve magyarországi és külföldi országos szintű ifjúságkutatásokban is megjelent vizsgálandó kérdéskörként ez a téma. A szakirodalom feltárása során érdekes megállapítás volt részünkről, hogy ez a kutatási téma leginkább azokban az országokban van jelen, amelyekben akár az ország gazdasági-társadalmi helyzete vagy korábbi konfliktusos helyzetek miatt ennek a demográfiai folyamatnak erős hatása van (UNICEF, 2014; Sandu et al., 2014; Heckert, 2015; Ruff, 2021; American Institutes for Research, 2023). Olyan fejlett országok, mint például Egyesült Királyság, Ausztrália vagy Németország ifjúságkutatásaiban az emigrációt vizsgáló témaköröket és kérdéseket nem lehet megtalálni.

Kifejezetten az egyetemi hallgatókra fókuszáló kutatások többségében megjelenik önálló témaként a külföldi tanulás és munkavégzés. A magyarországi Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) 2010 óta gyűjt adatokat a frissdiplomások mellett az aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkezők munkaerőpiaci helyzetéről, munka melletti tanulási aktivitásáról, illetve a képzéssel való elégedettségéről. Ezekben a kérdőíves kutatásokban rendszeresen megkérdezik a hallgatóktól, hogy tanultak-e külföldön, illetve terveznek-e külföldön dolgozni a végzést követően. Az elérhető statisztikákat elemezve érdekes tendencia, hogy 2012-től 2018-ig csökken azon hallgatók száma – képzési szinttől függetlenül –, akik terveznek külföldi munkavégzést a jövőben (Oktatási Hivatal, 2023).

Az Oktatási Hivatalon kívül több kutató szakmai érdeklődése irányul a hallgatói mobilitásra. Rédei Mária (2007) az Európai Unióhoz való csatlakozást követő éveket vizsgálva megállapítja, hogy az újonnan csatlakozott tagállamok fiataljai közül Magyarországról mentek a legkevesebben külföldre tanulmányokat folytatni és dolgozni. A felsőoktatási képzések közül három olyan szakot emel ki tanulmányában – az orvosi, műszaki informatikai, valamint a gazdálkodás és menedzsment szakot –, amelyek a külföldi mobilitás szempontjából kiemelkedőnek tekinthetők hazánkban.

A Pécsi Tudományegyetem hallgatói körében 2012-ben végzett kutatás eredményei szerint az egyetemisták kétharmada tervezte valamilyen formában a nemzetközi vándorlást. A célországok közül leginkább Angliát, Ausztriát és Németországot preferálták (Rohr, 2012).

Az Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport 2011-től végzi a magyar nappali tagozatos egyetemistákat és főiskolásokat vizsgáló empirikus társadalomtudományi kutatássorozatot. A 2019-es kutatás adatai alapján az egyetemisták közel kétharmada rövid távon, közel 50 százalékuk hosszú távon vállalna munkát külföldön, külföldi végleges letelepedést pedig egyharmaduk tervez. Legfőképpen a jobb megélhetés és karrierlehetőségek miatt mennének ki, a mobilitást hátráltató tényezőként a családi és baráti kapcsolatok, valamint a hazához való ragaszkodás jelent meg (Szabó, 2019).

A fenti kutatásokon kívül a Miskolci Egyetemen is zajlott a korábbi években külföldi tervekkel kapcsolatos kutatás a hallgatók körében (Dabasi-Halász, 2018).

A korábban bemutatott kutatások kiemelten foglalkoznak a más országba irányuló migrációval, de léteznek olyan kutatások is, amelyek Magyarországot mint fogadó országot vizsgálják a hallgatói mobilitás szempontjából (M. Császár et al., 2021; Berács, 2017; Malota, 2016). Témánk szempontjából ezeket nem tekintjük relevánsnak, ezért ezeket részletesen nem mutatjuk be.

2. Kutatási cél

Kutatásunk keretében a Soproni Egyetem hallgatóinak jövőbeli külföldi terveit vizsgáltuk abból a szempontból, hogy az egyetemisták mekkora hányada szeretne külföldre menni hosszabb-rövidebb időre, melyik országokat preferálják, a migrációt milyen tényezők ösztönzik, illetve akadályozzák, illetve a külföldi étellel kapcsolatban milyen elképzeléseik vannak. Ezt azért tartottuk fontosnak, hiszen Sopron sajátos földrajzi helyzetéből adódóan a térségben régóta jelen van a külföldi munkavállalás lehetősége és az ebből fakadó előnyök hasznosítása. Az egyetemi képzés ezt a folyamatot bizonyos mértékben segíteni, ösztönözni tudja, hiszen a szakmunkások mellett a magasan képzett munkaerőre szüksége van a nyugat-európai munkaerőpiacnak. A város és a térség szempontjából ugyanakkor nem mindegy, hogy a magasan képzett munkaerő mekkora arányban fog máshol dolgozni.

Kutatási célunk alapvetően felderítő jellegű volt, amely által a téma iránti érdeklődést próbáltuk felmérni, illetve a jövőben egy részletesebb kutatás megalapozását kívántuk elvégezni.

Kutatásunk elején az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A Soproni Egyetem hallgatóinak többsége gondolkodik a külföldi munkavállaláson.

H2: A legnépszerűbb célországok Ausztria és Németország az egyetemisták körében.

H3: A külföldi mobilitás legfőbb motivációja a kedvezőbb pénzkereseti lehetőségek.

H4: Azok a soproni egyetemisták, akik nem szeretnék külföldre menni, leginkább a családi kapcsolataikat nem szeretnék hátra hagyni.

H5: A soproni egyetemisták többsége úgy gondolja, hogy külföldön nehéz a beilleszkedés.

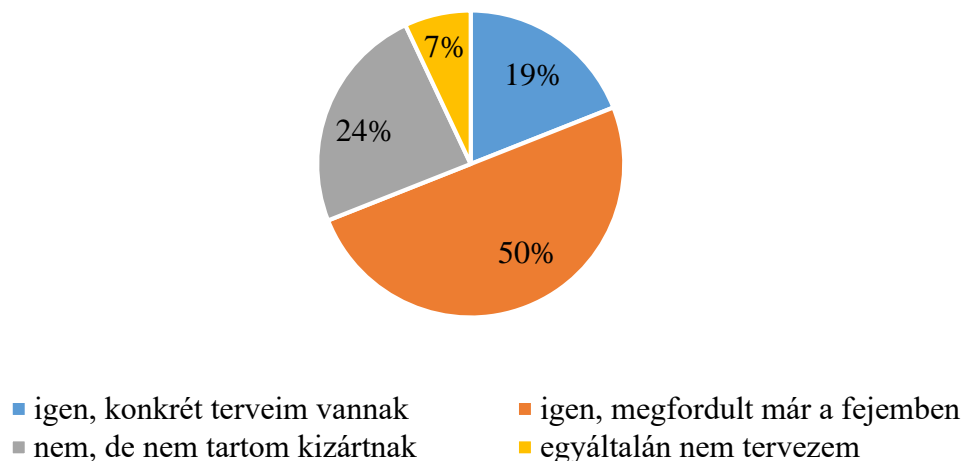
3. Módszertan

A kutatás alapsokasága a Soproni Egyetem tanulói jogviszonnyal rendelkező hallgatói voltak. A szakirodalomban található tématerületek mentén készítettük el online alapú kérdőívünket, amelyeket a célcsoport által preferált különböző elektronikus csatornákon és platformokon keresztül juttattunk el a Soproni Egyetem hallgatói számára. Az online alapú kérdőíveket önkéntes módon töltötték ki a hallgatók 2023 novemberében. Az adatfelvétel keretében 170 db értékelhető kérdőív érkezett vissza, tanulmányunkban ezek elemzésére kerül sor. Az elemzést IBM SPSS Statistics 24 szoftver segítségével végeztük. A mintakialakítás módja miatt – azaz a hallgatók önmaguk döntötték el, hogy bekerülnek-e a mintába – jelen minta nem reprezentálja a Soproni Egyetem hallgatóinak alapsokaságát, így a kutatási eredmények csak a válaszadókra értelmezhetőek.

4. Eredmények

4.1. Külföldi tervek

A soproni egyetemisták többsége foglalkozik azzal a gondolattal, hogy külföldre menjen hosszabb-rövidebb időre. Közel egyötödüknek konkrét terveik is vannak ezzel kapcsolatban, minden második válaszadónak pedig megfordult már a fejében ez a lehetőség. A hallgatók közel egynegyede alapvetően nem tervez külföldre menni, de nem tartja kizártnak, hogy később erre sor kerül az életében. Külföldi terveik az egyetemisták 7 százalékának egyáltalán nincsen, azaz minimális azoknak az aránya, akik nem gondolkoznak külföldi lehetőségeken a jövőben (1. ábra).

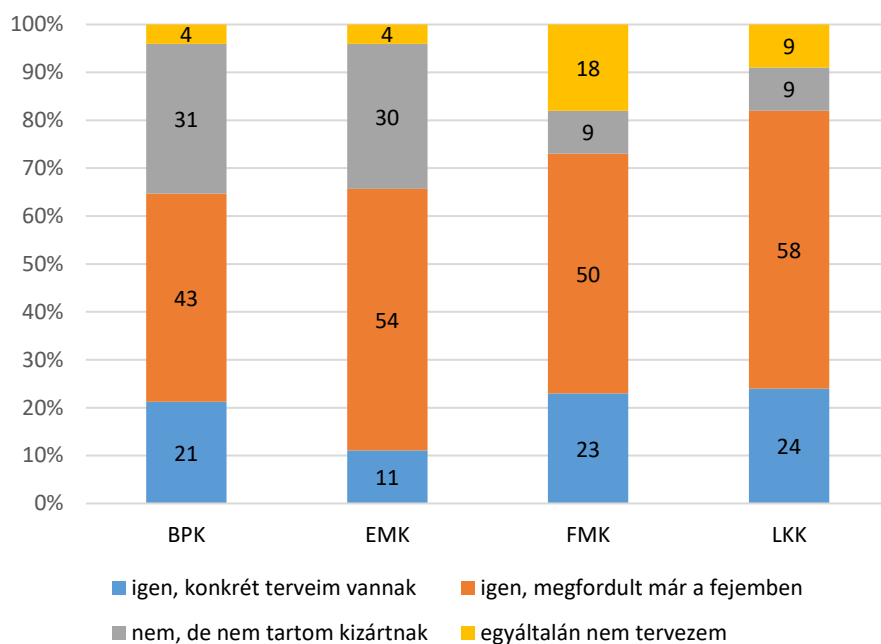

1. ábra: Tervezed-e, hogy hosszabb-rövidebb időt külföldön töltesz a jövőben? (N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

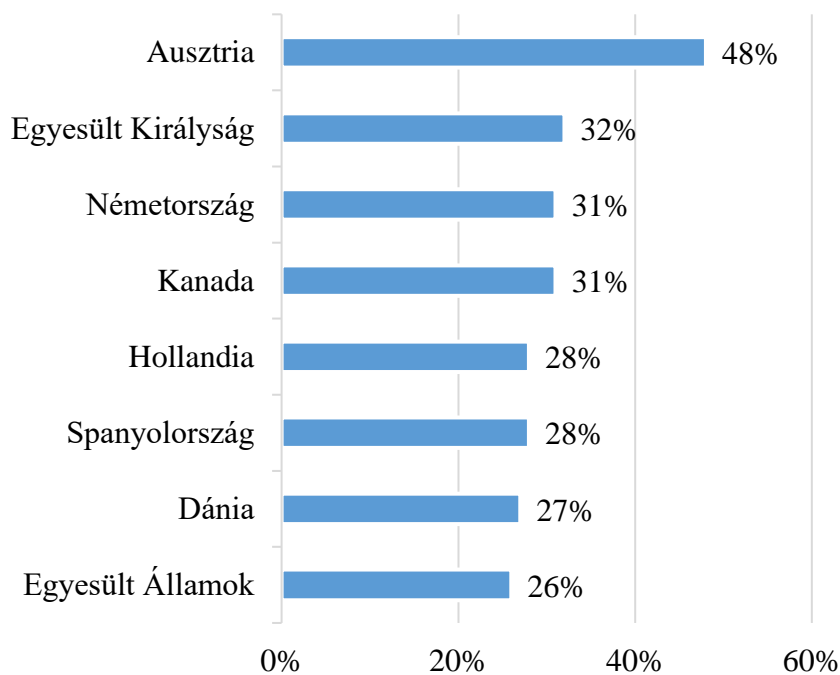
Az egyes szocio-demográfiai változók mentén vizsgálva a kérdést kiderül, hogy a nők nagyobb arányban rendelkeznek külföldi tervekkel, mint a férfiak. Az életkor emelkedésével csökken azok aránya, akik ki szeretnének menni másik országba. A lakóhely tekintetében a kisebb városokban és községekben élő egyetemisták tervezik legkevésbé azt, hogy egy időre másik országba menjenek, míg a fővárosiaknak és a megyeszékhelyen élőknek vannak legnagyobb arányban konkrét terveik, vagy gondolkoznak az emigráción. A nyelvtudás is hatással van a külföldi tervekre, a kutatás eredményei alapján látható, hogy akik magasabb szintű nyelvtudással rendelkeznek, azok körében nagyobb arányban találunk olyanokat, akik a jövőben szeretnének hosszabb-rövidebb időre külföldre menni.

Ha az egyes karok hallgatóinak külföldi terveit hasonlítjuk össze egymással, megállapíthatjuk, hogy leginkább a Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (LKK) hallgatói tervezik a jövőben a külföldi tartózkodást, őket követik a Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar (FMK) hallgatói. Az Erdőmérnöki Kar (EMK) és a Benedek Elek Pedagógiai Kar (BPK) hallgatói közel hasonló arányban gondolkoznak a migráción, bár az utóbbiak között tíz százalékponttal többen vannak azok, akiknek már komolyabb terveik vannak (2. ábra).

2. ábra: Kivándorlási szándék karonként (N=170)
 Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

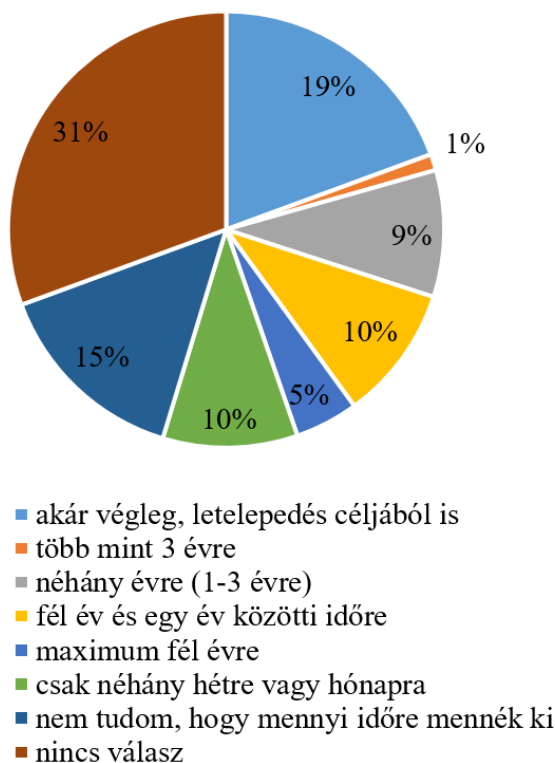
A válaszadók többsége a magyar kivándorlók által preferált országokat jelölte meg az első három helyen. Ahogy a 3. ábra mutatja, a hallgatók közel fele Ausztriába, egyharmaduk az Egyesült Királyságba és több mint 30 százalékuk Németországba menne ki. A kutatásban résztvevő egyetemisták 31 százaléka említette Kanadát is mint célországot, illetve több mint egynegyedük Hollandiát, Spanyolországot, Dániát és az Egyesült Államokat is.

3. ábra: Melyik ország(ok)ba mennél? (N=170)
 Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

A válaszadók közül majdnem minden ötödik egyetemista akár véglegesen, letelepedés céljából is elhagyná Magyarországot, hosszútávra – azaz minimum egy évre – minden tizedik válaszadó menne el egy másik országba. Minden negyedik hallgató inkább rövidtávra menne külföldre, azaz néhány héttől maximum egy évig tartó időszakra. A kutatásban résztvevők 15 százaléka bizonytalan a migráció időtartamát illetően, azaz nem tudja még, hogy mennyi időt töltené egy idegen országban (4. ábra).

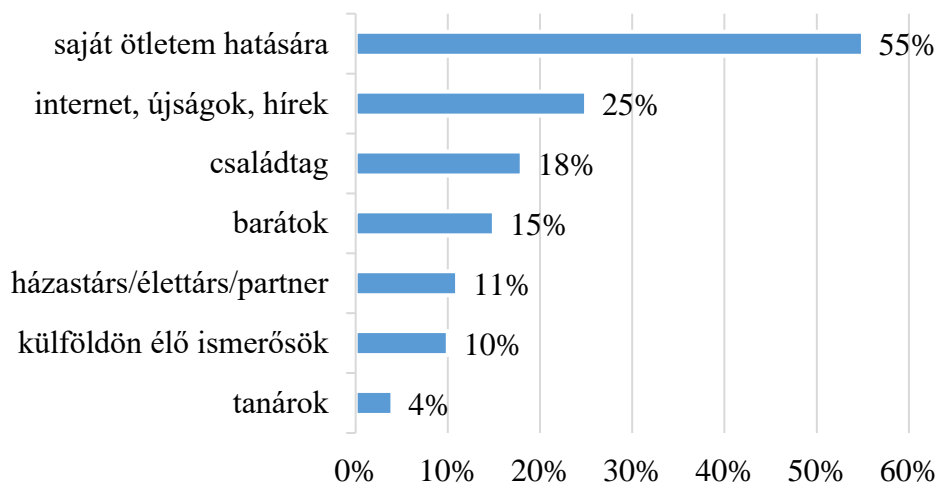
4. ábra: Mennyi időre tervezel külföldre menni? (N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

A külföldi letelepedést az FMK hallgatók 27 százaléka és az LKK hallgatók 24 százaléka tudja elképzelni, míg az EMK hallgatók közül 17 százaléka és a BPK hallgatók 15 százaléka mondta ezt. Hosszútávú migrációt, azaz több mint egy éves kint tartózkodást az LKK hallgatók 21 százaléka tervez, a többi kar esetében csak 9-11 százalék.

4.2. A kivándorlás mozgatórugói

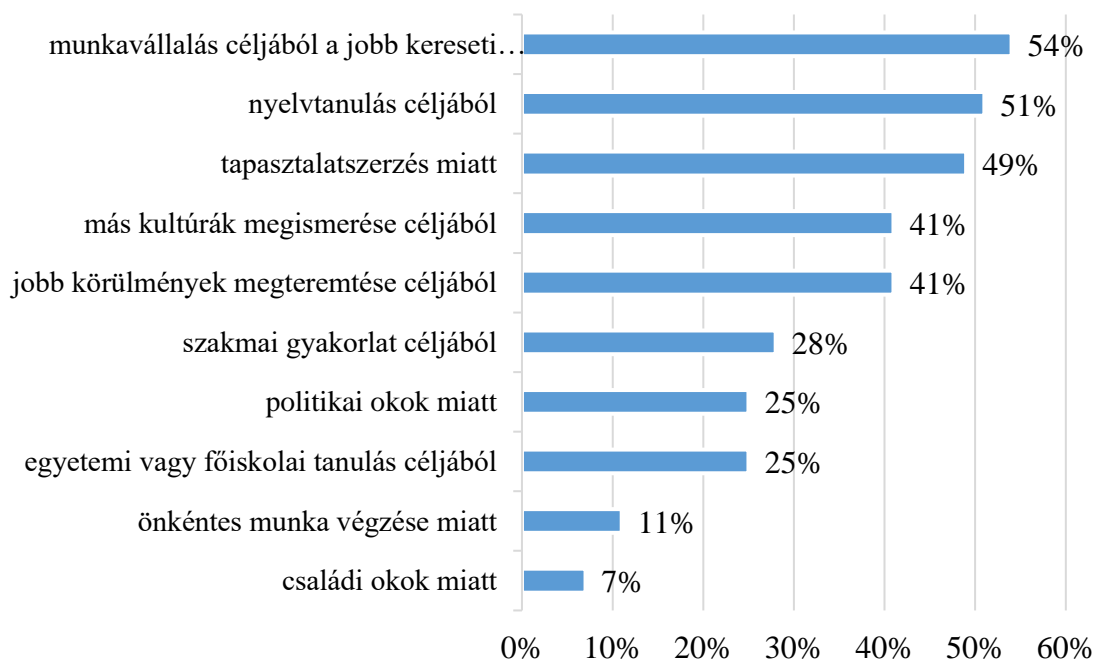
A külföldi mobilitás ötlete nagyon gyakran családtagok, rokonok vagy ismerősök hatására alakul ki, de szerepet játszhatnak korábbi történetek, hírek és egyéb hatások is. Fontosnak tartottuk megtudni a hallgatóktól azt, hogy kinek vagy minek a hatására tervezik azt, hogy külföldre menjenek. A válaszadók több mint felét saját bevallása szerint nem befolyásolta semmi, saját ötlet nyomán kezdett el a gondolattal foglalkozni. A hallgatók egynegyedére hatással voltak az egyes médiumok és az ezekben megjelenő hírek, történetek. Érdekes módon a személyes kapcsolatok hatása kisebb az egyetemi hallgatók körében, a közvetlen családtagok, barátok és ismerősök 10-18 százalékukra voltak hatással (5. ábra).

5. ábra: Kinek/minek a hatására tervezed, hogy külföldre mész egy időre? (N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

A legtöbb migrációs kutatásban a kutatók kíváncsiak arra, hogy melyek azok a tényezők, amelyek hatására úgy döntenek egyesek, hogy másik országba mennek ideiglenes vagy állandó jelleggel. A kutatásunkban résztvevő egyetemi hallgatók leginkább munkavállalás céljából a jobb kereseti lehetőségek miatt mennének külföldre. Második ösztönző hatásként a nyelvtanulás jelenik meg, illetve közel felük tapasztalatgyűjtés céljából is szívesen elhagyná Magyarországot. Ezeken kívül jelentős szerepe lehet annak, hogy más kultúrákat szeretnének megismerni, illetve a jobb életkörülmények megteremtése érdekében is szeretnék a külföldi lehetőséget felhasználni. Egynegyedük jelölte meg okként, hogy felsőfokú tanulmányokat szeretne folytatni, valamint a politikai okok miatti migráció is megjelenik ugyanilyen arányban. Önkéntes munkát csak minden tizedik hallgató szeretne folytatni külföldön, illetve családi okok miatt viszonylag kevesen szeretnének elmenni (6. ábra).

6. ábra: Milyen okok miatt szeretnél külföldre menni? (N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

Ahogy a 7. ábra mutatja, a külföldön szerzett pénzt a legtöbben lakásvásárlásra, házépítésre és utazásra fordítanák, de több mint 40 százalékuk mindennapi fogyasztási cikkeket vagy autót vásárolna belőle, illetve családalapításra tennék félre. Ezekon felül fontos célként jelent meg a családjuk támogatása, a rezsiköltségek fedezése, vagy saját itthoni karrierjük építése. Új vállalkozás indítását a hallgatók negyede fedezné a külföldön megkeresett pénzből, és befektetésre (állampapír, részvény vétele, bankbetét elhelyezése) is hasonló arányban gondolnak.

7. ábra: Ha pénzkereseti céllal mennél ki, mire fordítanád a külföldön szerzett pénzt?
(N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

A mobilitást akadályozó tényezők közül a perszonális kapcsolatok a legerősebbek, családi vagy párkapcsolat miatt a válaszadók 27 százaléka nem menne ki külföldre, minden ötödik egyetemista a barátait nem hagyná itt. A kapcsolati okok mellett közel egyötödük azért maradna itthon, mert Magyarországon képzelel el a jövőjét, 14 százalékuk pedig a hazaszeretet miatt nem menne el. A mobilitást akadályozó tényezők között legkisebb hatással az egészségügyi okok szerepelnek, valamint az egyetemisták kis hányada tart attól, hogy nem tudna beilleszkedni egy idegen környezetben, továbbá az anyagi lehetőségek és a nyelvtudás hiánya is kisebb részüket hátráltat abban, hogy elhagyják Magyarországot (8. ábra).

8. ábra: Miért döntenél az itthonmaradás mellett? (N=170)

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

4.3. A külföldi élettel kapcsolatos elképzelések

A kérdőívben egy kérdés keretében a kitöltők számára több kijelentést tettünk fel, amelyekkel való egyetértést egy négyfokozatú skálán tudták bejelölni. A skála két szélső értéke volt az „egyáltalán nem értek vele egyet” és a „teljes mértékben egyetértek”. A kérdés segítségével képet szeretnénk volna kapni arról, hogy mit gondolnak a hallgatók a külföldi lehetőségekkel és élethelyzetekkel kapcsolatban. A vélemények mögött meghúzódó struktúrák feltárására a 14 különböző kijelentést főkomponens elemzéssel három változóra redukáltuk, melyek az *1. táblázatban* látható faktorstruktúrát eredményezték. A három új változó az eredeti 14 változó információtartalmának 60 százalékát megőrizte.

Az első főkomponensben meghatározóak a külföldi lét által nyújtott új lehetőségek, mint például az új szemléletmód, az új kapcsolatok, az önfejlesztés, az új kultúrák megismerésének a lehetősége, de szintén fontos szerepe van a több karrierlehetőségnek. A második főkomponensben inkább a kinti körülmények negatív hatásai a dominánsak, azaz nehezebb a családi kapcsolatokat ápolni, hiányzik a magyar kultúra és nehéz a beilleszkedés az új országban. A harmadik főkomponensnél inkább a kirekesztéstől való félelem jelenik meg, azaz a magyarok nem részesülnek azonos bánásmódban.

Demográfiai jellemzők alapján vizsgálva ezeket az attitűdöket megállapítható, hogy mindhárom véleménystruktúra inkább a nőkre jellemző, a külföldi tartózkodásban új lehetőségeket leginkább az LKK hallgatói látják, s ők tartanak legjobban a kirekesztéstől is, míg negatív hatások hangsúlyozása az EMK hallgatók között fedezhető fel. A kisebb városokban élők látják leginkább az új lehetőségeket a külföldi életben, a negatív hatásoktól és a kirekesztéstől leginkább a fővárosiak tartanak.

1. táblázat: Főkomponens mátrix

	Új lehetőségek	Külföld negatív hatásai	Kirekesztéstől való félelem
<i>Új kultúrákat lehet megismerni</i>	0,866	0,094	-0,032
<i>Új baráti kapcsolatokat lehet kiépíteni</i>	0,857	0,099	-0,056
<i>Idegen nyelv elsajátítása külföldön a leghatékonyabb</i>	0,849	0,104	-0,024
<i>Új szemléletmódot lehet megtapasztalni külföldön</i>	0,846	-0,083	0,076
<i>Fejleszthetjük önmagunkat, személyiségünket</i>	0,845	0,147	-0,222
<i>Magabiztosabbá válhatunk külföldön</i>	0,742	0,068	-0,169
<i>Több pénzt lehet keresni külföldön</i>	0,700	-0,191	0,220
<i>Több karrierlehetőség van külföldön</i>	0,649	-0,160	0,186
<i>A társadalmi morál kedvezőbb kint, mint Magyarországon</i>	0,577	-0,460	0,224
<i>Hiányzik a magyar kultúra külföldön (nyelv, szokások, ételek, ünnepek)</i>	0,065	0,610	0,168
<i>Nehezebb a családi kapcsolatokat ápolni a kinttartózkodás ideje alatt</i>	0,190	0,581	-0,221
<i>Hosszútávon romlik az anyanyelv használata a kinttartózkodás miatt</i>	0,082	0,462	-0,392
<i>Nehéz a beilleszkedés az idegen környezetben</i>	-0,019	0,421	0,693
<i>Nem részesülnek a magyarok azonos bánásmódban kint</i>	0,049	0,433	0,507

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO=0,840 p=0.000. Magyarázott teljes variancia 60,6 százalék.

Forrás: Saját adatgyűjtés (2023)

5. Következtetések

A soproni egyetemistákat más egyetemek hallgatóihoz hasonlóan élénken foglalkoztatja a kivándorlás kérdése. Abszolút többségük foglalkozik azzal a gondolattal, hogy egy időre másik országba menjen tanulmányi vagy munkavállalási céllal. Közel egyötödüknek határozott elképzelése van ezzel kapcsolatban, minden második hallgatónak pedig megfordult már a fejében ez a gondolat. Az egyes karok közül főleg az LKK hallgatóinak jövőképeben van benne ez a lehetőség, amely abból is fakadhat, hogy az ő tudáskészletük nemzetközi szempontból könnyen hasznosítható, illetve a munkaerőpiacon kereslet is mutatkozik az ilyen irányú végzettséggel rendelkező fiatal munkaerő iránt. A konkrét külföldi tervekkel rendelkezők arányával egyezik meg azon hallgatók aránya, akik akár végleges letelepedés céljából is elhagynák az országot, ami tovább erősíti azt, hogy az egyetemisták között létezik egy olyan csoport, amelynek tagjai a jövőben valószínűleg a terveken felül konkrét lépéseket is fog tenni a kivándorlás érdekében.

A válaszadók relatív többsége a földrajzi közelségnek köszönhetően Ausztriába menne tanulni vagy dolgozni, amely mögött az is meghúzódhat, hogy az elérhető távolságok és közlekedési viszonyok miatt a napi ingázás sokak számára reális opcióként jöhet szóba a jövőben. Előzetes feltételezéseink alapján úgy gondoltuk, hogy másodsorban Németországot preferálják a hallgatók célországként, amely nem nyert igazolást, hiszen az Egyesült

Királyságba mennének a legtöbben Ausztria után. Ez arra enged következtetni, hogy a fiatalokat a Brexit miatti változások nem ijesztették el a szigetországi lehetőségektől.

Beigazolódott az az előzetes várakozásunk, hogy a külföldi mobilitás legfőbb motivációja a kedvező pénzkereseti lehetőségek, de közel hasonló arányban vannak azok, akik nyelvtanulás vagy tapasztalatszerzés céljából is szívesen mennének el egy másik országba. Ez véleményünk szerint úgy is értelmezhető, hogy élethelyzetükből adódóan még szeretnék kihasználni azokat a lehetőségeket, amelyek diákként rendelkezésükre állnak, és hozzájárulhatnak tudásuk növeléséhez.

A kutatás eredményei alátámasztották azt a feltételezésünket, hogy a mobilitást gátló tényezők közül a családi/párkapcsolati és baráti kapcsolatoknak van a legerősebb hatása. Ezt magyarázhatja akár a fiatal életkoruk és részleges önállóságuk is, de más hazai ifjúságkutatások is megerősítik ezeknek a tényezőknek a hatását (Ruff, 2021).

Az egyetemisták természetesen nemcsak a migráció pozitív oldalával vannak tisztában, hanem tudják, hogy vannak árnyoldalai is, például nehéz lehet a beilleszkedés az idegen környezetben, a magyarok nem részesülnek mindig azonos bánásmódban, honvágy alakulhat ki bennük vagy az itthon maradt családtagokkal is nehezebb tartani a kapcsolatot. Ebben a témában fontos, hogy a fiatalok tisztában legyenek döntéseik következményeivel, az eredmények azt támasztják alá, hogy több szempontból mérlegelik a lehetőségeket az egyetemisták, mielőtt meghozzák végleges döntésüket.

Kutatásunkat alapvetően felderítő jelleggel végeztük, a Soproni Egyetem hallgatóinak külföldi tartózkodással kapcsolatos terveit és attitűdjeit próbáltuk feltárni. Tisztában vagyunk kutatásunk korlátaival, amelyek legfőképpen az adatfelvétel körülményeiből adódnak, de a célcsoport körében a téma iránti érdeklődés és érzékenység feltárására alkalmasnak mutatkozott. A jövőben érdemes a vizsgaidőszaktól távolabbi időszakra tervezni az adatfelvételt, amely révén magasabb válaszadási arányt érhetünk el.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a K129145 azonosító számú NKFI projekt keretében készült.

/ The research was carried out in the framework of the NRD I project nr. K129145.

Irodalomjegyzék

American Institutes for Research. (2023). Monitoring and Evaluation Support Activity II (Measure II): National Youth Survey in Bosnia and Herzegovina 2022. Final Report. Letöltve: 2023.12.20., forrás: <https://www.measurebih.com/national-youth-survey-in-bih>

Berács, J. (2017). Hallgatói mobilitás, külföldi hallgatók a magyar felsőoktatásban. In Berács, J., Derényi, A., Kádár-Csoboth, P., Kováts, G., Polónyi, I., & Temesi, J. (szerk.), *Magyar Felsőoktatás 2016: Stratégiai helyzetértékelés* (pp. 57–63). Budapest: BCE NFKK. ISSN 2064-7654

Dabasi-Halász, Zs. (2018). MOVE kutatás a Miskolci Egyetemen. In Dabasi-Halász Zs. & Orosz, D. (szerk.): *Tanulmánykötet: A fiatalok nemzetközi mobilitási attitűdjének vizsgálata Magyarországon és az Európai Unióban* (pp. 4–11). Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar. ISBN 978-963-358-149-0.

Fassmann, H., & Musil, E. (2013). *Conceptual framework for modelling longer term migratory, labour market and human capital processes*. SEEMIG Working Papers, No. 1.

Heckert, J. (2015). New perspective on youth migration: Motives and family investment patterns. *Demographic Research*, 33, 27, 765–800. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2015.33.27>

Malota, E. (2016). *Hallgatói véleményfelmérés 2016*. Magyarország és a magyar felsőoktatás a külföldi hallgatók szerint. Budapest: Tempus Közalapítvány.

- M. Császár, Z., Teperics, K., & Köves K. (2021). Nemzetközi hallgatói mobilitás a magyar felsőoktatásban. *Modern Geográfia*, 16(2), 67–86. <https://doi.org/10.15170/MG.2021.16.02.04>
- Oktatási Hivatal. (2023). *Aktív hallgatói kutatás*. Letöltve: 2024.01.02., forrás: <https://www.diploman-tul.hu/aktiv-hallgatoi-kutatas>
- Obádovics, Cs. (2020). Vándorló magyarok, avagy mit mutatnak az adatok? *Gazdaság és Társadalom*, 13(3–4), 5–22. <https://doi.org/10.21637/GT.2020.3-4.01>
- Ruff, T. (2021). Mobilitási tervek és gyakorlatok. In Székely, L. (szerk.), *Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején: Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 eredményeiről* (pp. 141–158). Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft.
- Sandu, D., Stoica, C. A., & Umbreş, R. (2014). *Romanian youth: concerns, aspirations, attitudes and life style*. Bucharest: Centre for Urban and Regional Sociology-CURS for Friedrich-Ebert-Stiftung Romania (FES). Letöltve: 2023.12.10., forrás: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/12141.pdf>
- UNICEF. (2014). *National Youth Survey in Georgia*. Letöltve: 2024.01.05., forrás: <https://www.unicef.org/georgia/media/1136/file/Youth%20Survey.pdf>
- Rédei, M. (2007). A külföldi hallgatók jellemzői. *Modern Geográfia*, 2(4), 32–53. Letöltve: 2024.01.05., forrás: http://real.mtak.hu/135802/1/redei_maria_2007_4.pdf
- Rohr, A. (2012). Kivándorlási, külföldi munkavállalási tervek a PTE hallgatóinak körében. *Pécsi Szociológiai Szemle*, 5(1), 181–190. <https://doi.org/10.15170/AS.2012.5.1.20>
- Szabó, A. (2019). *A hallgatók politikai integrációja, 2019: Political integration of Hungarian students, 2019*. Prague, Csehország: Heinrich Böll Stiftung. ISBN 978-80-88289-16-6.